

AKCIJSKI PLAN REGIONALNOG PARTNERSTVA

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

Sadržaj

1. O PROJEKTU ENTER	2
2. KARAKTERISTIKE PODRUČJA.....	4
3.1. Općenito o području.....	4
3.1.1. Stanovništvo	6
3. Izvor problema (kratka povijest)	7
3.1. Društveno poduzetništvo u Hrvatskoj.....	10
4. NAŠE PARTNERSTVO U AKCIJI	11
4.1. Planiranje procesa	11
4.2. Osnivanje Regionalnog Partnerstva	12
4.3. Identificiranje postojećih inicijativa, programa i strategija i eventualne praznine i potrebe	13
4.3.1. Obrazovanje	15
4.3.2. Zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život	18
4.5. AKTIVNOSTI REGIONALNOG PARTNERSTVA	21

Svibanj 2017

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

1. O PROJEKTU ENTER

Koncept za program ENTER razvijen je slijedom analize poduzetničkih ideja kao odgovor na društvene podjele u Sjevernoj Irskoj, što je rezultat nedavnog sukoba u toj regiji. Korijeni sukoba u Sjevernoj Irskoj vode do nedostatka istinske integracije pripadnika različitih vjerskih i kulturnih sredina. Izazov koji predstavlja pozitivna integracija postaje više nego relevantan na području čitave EU s obzirom na trenutne imigracije ljudi različitih vjera i kultura, mahom iz ratom razorenih dijelova Bliskog istoka i Afrike.

Kao odgovor na taj izazov sastale su se 4 partnerske države Europske unije (UK, Irska, Hrvatska i Nizozemska) kako bi zajedno osmislile i provele program ENTER (Enterprise In Interface).

Enterprise In Interface (ENTER) ima za cilj omogućiti širi pristup trajnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za osobe koji žive u područjima kontakta. Naime, projekt će poticati na poduzetničko obrazovanje kako bi se stvorio značajan pozitivan utjecaj na osobnoj razini, kao i na veći gospodarski razvoj i povezivanje unutar zajednice. Taj će se cilj postići primjenom trokuta znanja kojeg čine istraživanje, poduzetničko obrazovanje i inovativno poduzetništvo, sa strukovnim obrazovnim uslugama - poslovne agencije i poslovni razvojni centri - u srcu trokuta.

Pet je ključnih ciljeva ili intelektualnih rezultata (engl. IO – intellectual output) za program ENTER. Oni su:

IO1 – Priručnik Enterprise in Interface: Radi ostvarenja tog cilja, partneri projekta će kreirati, objaviti i promovirati "Priručnik za projekt ENTER " (ovaj dokument) i tako poticati stvaranje daljnjih regionalnih partnerstava u Europi.

IO2 – Uspostaviti regionalna partnerstva u svakoj od zemalja partnera, UK (Sjeverna Irska), Republici Irskoj, Hrvatskoj i Nizozemskoj. Svako regionalno partnerstvo razvit će se tako da privuče, motivira i uključi ključne dionike koji će partnerstvo podržati te se obavezati na provođenje akcijskog plana u skladu s ciljevima projekta i na taj način omogućiti širi pristup poduzetničkom obrazovanju za one koji žive u područjima "kontakta" ili su pod njegovim utjecajem.

IO3 & IO4 – Razviti novi kurikulum za Enterprise in Interface i učitati nastavne materijale i multimedijalni sadržaj na web-stranicu kojoj je pristup slobodan, kao i dijeljenje cjelokupnog sadržaja.

IO5 – Pilot testiranje. Provesti pilot-test tečaja ENTER i izraditi izvješća koje će se podijelilo svima koji žele koristiti materijale u svojim regijama.

Temeljni element ovog projekta je uspostava održivih, međusektorskih suradničkih odnosa između strukovnih obrazovnih ustanova, visokoškolskih ustanova i ostalih dionika kroz 4 regionalna partnerstva (u 4 različite zemlje). Projektom će se crpiti znanja mnogobrojne i raznolike skupine zainteresiranih strana te utvrditi potreba i mogućnosti, strategije razvoja,

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

postojeći resursi i potrebne intervencije unutar svake regije. Skupina dionika također će utvrditi i ispitati nove modele posredstvom poduzetništva te promicati društvenu koheziju (npr. društveno poduzetništvo, društvene zadruge, zajednička radna mjesta, poduzetničke inkubatore i sl).

Dionici će biti vladine agencije, organizacije, poslovni subjekti iz privatnog sektora, obrazovne i financijske ustanove te mnogi drugi.

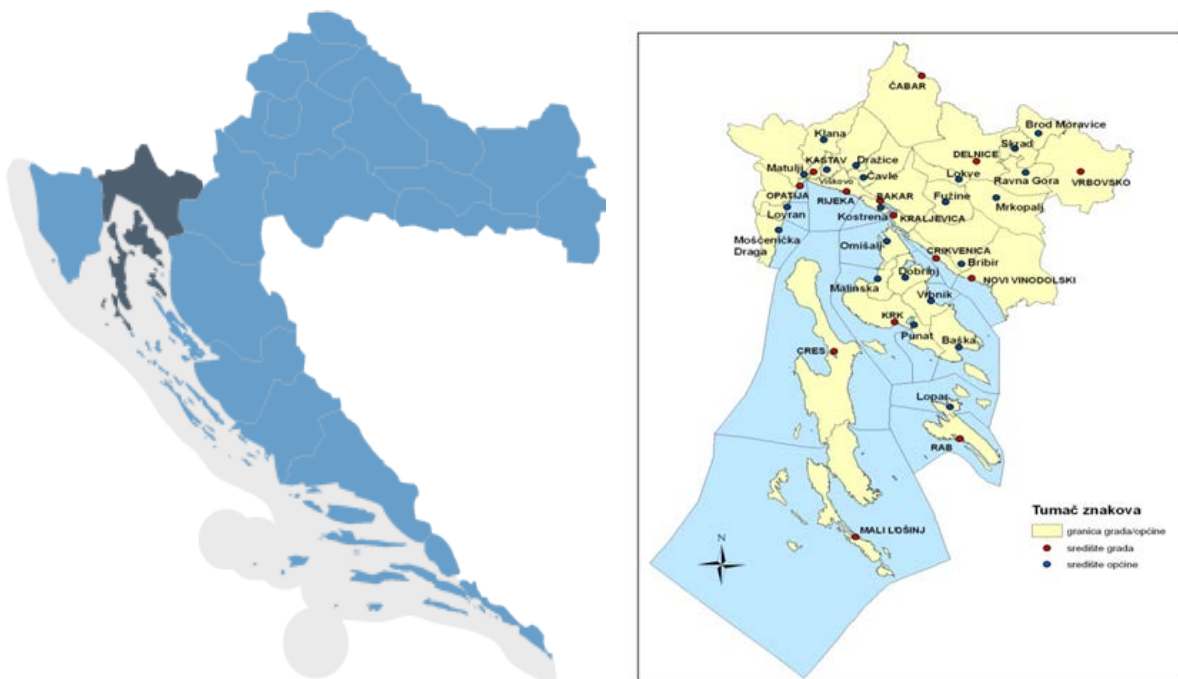
Jedan od rezultata projekta je svakako i izrada Akcijskog plana Regionalnog partnerstva u svakoj zemlji iz koje dolaze projektni partneri. Akcijski plan definira aktivnosti i rad Regionalnog partnerstva.

2. KARAKTERISTIKE PODRUČJA

3.1. Općenito o području

Primorsko-goranska županija na sjeveru graniči s Republikom Slovenijom, na zapadu s Istarskom županijom, na istoku sa Karlovačkom i Ličko-senjskom županijom, a na jugoistoku u Kvarnerskim vratima ima morsku granicu sa Zadarskom županijom. Županiji pripada i dio obalnoga mora s državnom granicom udaljenom 22 km jugozapadno od otoka Suska. Županija pripada Jadranskoj Hrvatskoj unutar NUTS 2 statističke klasifikacije Hrvatske. Riječ je o načinu klasifikacije koja se primjenjuje od 1. siječnja 2013. godine.

Prostor Primorsko-goranske županije dijeli se na tri dijela - goransko područje, primorsko i otočno područje - i obuhvaća površinu od 3.582 km², ili 6,3% državnoga teritorija. Prema administrativnom ustroju, Primorsko-goranska županija se sastoji od 14 gradova, 22 općine i 536 naselja u sastavu gradova i općina. Grad Rijeka je središte županije.

Županiju obilježava izrazita razvedenost obale, posebne klimatske pogodnosti i položajna blizina prostoru srednje Europe. Povoljan geoprometni položaj utjecao je na gospodarstvo, tako da značajan dio stanovnika radi u gospodarskim djelatnostima vezanim uz promet i more. Slijedom navedenog, na području Županije razvila su se središta s razvijenom lučkom, pomorsko-prometnom, brodograđevnom i turističkom djelatnošću od značenja za cijelu Hrvatsku.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

Na međunarodnoj i nacionalnoj razini PGŽ ima prvorazrednu ulogu u integriranju širih prostora Podunavlja s Jadranom i Srednjoeuropskog (alpskog) prostora s Jugoistočnom Europom. Riječki prometni pravac dio je paneuropskoga prometnog koridora Vb (Rijeka – Zagreb – Budimpešta), odnosno prepoznat je od Europske unije kao važan europski prometni pravac.

Slika 1: Pan europski prometni koridor

Ovakav povoljan geoprometni položaj omogućuje Županiji i Gradu ostvarivanje značajnih gospodarskih tokova roba i putnika te nudi mogućnost gospodarskog napretka, ali ga tek treba značajnije eksploatirati. Osim toga, geostrateški položaj Županiji daje mogućnost pozicioniranja kao energetskog i prometnog čvorišta, ali i pristupačne turističke destinacije.

Grad Rijeka, kao središte Županije, zauzima površinu od 13.600 ha, a od toga na kopneni dio otpada 4.355 ha. Smješten uz Kvarnerski zaljev, Grad Rijeka ima iznimno dobar geografski položaj, što je njegova najveća komparativna prednost i preduvjet za razvoj. Kako je već navedeno, riječki prometni pravac dio je Mediteranskog cestovnog i željezničkog prometnog koridora (Rijeka – Zagreb – Budimpešta), odnosno prepoznat je od Europske unije kao važan europski prometni pravac.

Grad Rijeka, kao veliki grad sukladno zakonskom određenju, u svome samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana. Izrijeком, to su poslovi koji se odnose na uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svom području, održavanje javnih cesta, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola te provedbu dokumenata prostornog uređenja i ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

3.1.1. Stanovništvo

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku o broju stanovnika, temeljem popisa stanovnika iz 2011. godine, Republika Hrvatska ima 4.290.612 stanovnika, a njih 3.016.137 živi u 127 gradova. Rijeka je treći grad u Hrvatskoj sa 128.624 stanovnika, a na četvrtom je mjestu Osijek sa 108.048 stanovnika. Primorsko-goranska županija, prema popisu stanovnika iz 2011. godine, ima 296.123 stanovnika, s prosječnom gustoćom naseljenosti od 82,55 stanovnika na km². U Primorsko goranskoj županiji, prema podacima zadnjeg popisa, ima ukupno 296.123 stanovnika, a u 2001. godini broj stanovnika iznosio je 305.505, što je smanjenje od 9.382 stanovnika (-3%).

Popis stanovnika iz 2011. godine pokazuje da u Rijeci ima 128.624 stanovnika, od toga 60.951 muškarac i 67.673 žene. U dobnoj strukturi prevladavaju stanovnici od 55 do 59 godina (10.778 stanovnika), stanovnici od 50 do 54 godine (10.252 stanovnika) te stanovnici od 60 do 64 godine (9.817 stanovnika). Stanovnika u dobi od 30 do 34 godine ima 9.286. Prosječna starost stanovništva u Rijeci je 44,5 godina. Rijeka ima 88.271 radno sposobnog stanovnika (u dobi od 15 do 64 godine).

Tablica 1: Stanovništvo prema narodnosti u Gradu Rijeci 2011.

Hrvati, %	Albanci, %	Austrijanci, %	Bošnjaci, %	Bugari, %	Crnogorci, %	Česi, %	Mađari, %	Makedonci, %	Nijemci, %	Poljaci, %	Romi, %
82,52	0,69	0,01	2,06	0,01	0,32	0,08	0,17	0,22	0,03	0,03	0,67
Rumunji, %	Rusi, %	Rusini, %	Slovaci, %	Slovenci, %	Srbi, %	Talijani, %	Turci, %	Ukrajinci, %	Vlasi, %	Židovi, %	Ostali, %
0,02	0,05	0,02	0,04	0,85	6,57	1,90	0,03	0,05	0,00	0,01	0,61

Tablica 2: Stanovništvo prema državljanstvu u Gradu Rijeci 2011.

Ukupno	Ukupno, %	Katolici	Katolici, %	Pravoslavci	Pravoslavci, %	Protestanti	Protestanti, %	Ostali kršćani	Ostali kršćani, %	Muslimani	Muslimani, %	Židovi	Židovi, %
128.624	100,00	92.559	71,96	8.939	6,95	341	0,27	536	0,42	5.820	4,52	12	0,01
Istočne religije	Istočne religije, %	Ostale religije, pokreti i svjetonazori	Ostale religije, pokreti i svjetonazori, %	Agnostici i skeptici	Agnostici i skeptici, %	Nisu vjernici i ateisti	Nisu vjernici i ateisti, %	Ne izjašnjavaju se	Ne izjašnjavaju se, %	Nepoznato	Nepoznato, %		
168	0,13	158	0,12	2.146	1,67	11.890	9,24	5.786	4,50	269	0,21		

3. Izvor problema (kratka povijest)

Kroz 20. stoljeće, Hrvatska je prošla kroz 5 različitih sustava država¹, da bi se od 1945. godine našla u sustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. SFRJ je obuhvaćala današnje države Sloveniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Crnu Goru, Kosovo i Makedoniju. Kroz cijelo vrijeme njezinog postojanja, cjelokupnu vlast u državi imao je komunistički režim, tj. Komunistička partija Jugoslavije (od 1952. SKJ) na čelu s Josipom Brozom Titom (1892. - 1980.) .

Početak 1980-ih godina (nakon smrti Josipa Broza) počela se osjećati duboka ekonomska kriza u komunističkim zemljama koja je bila posljedica real-socijalističkog gospodarskog sustava. Najava velikosrpskog programa, koja je bila ujedno i prijetnja dotadašnjoj višenacionalnoj Jugoslaviji, zbilja se upravo u doba rušenja Berlinskog zida, sloma komunizma u istočnoj Europi, te početka raspada višenacionalnih država kakve su bile SSSR i Čehoslovačka 1989. Slijedom demokratskih izbora 1990., Republika Hrvatska na čelu s Franjom Tuđmanom, 1991. je proglasila neovisnost kao i većina država članica Jugoslavije. Koristeći bivšu saveznu vojsku i lokalne pobunjenike, Srbija i Crna Gora napale su 1991. Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu s ciljem zadržavanja osvojenih teritorija u krnjoj Jugoslaviji. Rat je završio 1995. pobjedom Hrvatske i oslobođenjem okupiranih područja, dok su istodobni saveznički hrvatsko-bošnjački uspjesi doveli do mirovnog procesa u Bosni i Hercegovini. Od 2000. počinju europske integracije. Potpisan je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Hrvatska je pristupila Partnerstvu za mir i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Postupno su jačali pozitivni procesi društvene i političke stabilizacije zemlje. Hrvatska je postala punopravna članica NATO-a 1. travnja 2009., a Europske unije, 1. srpnja 2013.

Kako je Republika Hrvatska prije osamostaljivanja 1991. godine bila kroz povijest u sastavu različitih država u okviru kojih se kretalo stanovništvo, danas na području Hrvatske žive i pripadnici drugih naroda s kojima su Hrvati bili u zajedničkim državama.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u Republici Hrvatskoj građani su se očitovali kao pripadnici 23 različite nacionalnosti, od kojih 22 imaju formalni status nacionalne manjine, iako ga sve ne ostvaruju u praksi. Pripadnici pojedinih nacionalnih manjina doseljavali su na područje Republike Hrvatske kao ekonomski migranti (Česi, Slovaci, Slovenci, Makedonci, Bošnjaci ...) ili nakon svjetskih ratova (Rusi, Bugari), dok dio pripadnika autohtonih nacionalnih manjina (Talijani, Mađari, Nijemci, Srbi i Ukrajinci) živi na području Hrvatske već stoljećima. U Hrvatskoj pripadnici nacionalnih manjina žive na području velikog broja gradova i općina. Nacionalne manjine su koncentrirane u većem broju uglavnom na

¹ 1918. raspad AUSTRO-UGARSKE, DRŽAVA SLOVENACA, HRVATA I SRBA, KRALJEVSTVO SRBA, HRVATA I SLOVENACA, KRALJEVSTVO JUGOSLAVIJA (prva Jugoslavija), NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA 1945. SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA (druga Jugoslavija)

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

područjima: Istre, sjeverne Dalmacije, Like, Korduna, Banovine, zapadne i istočne Slavonije i Baranje.

Od 1991. broj pripadnika nacionalnih manjina neprestano pada, što je uzrok povratak manjina u svoje matične države, sveopćeg pada broja stanovnika u Hrvatskoj, a i sve se manje potomaka manjina izjašnjava kao pripadnici manjina, već se smatraju Hrvatima.

Jedina nacionalna manjina koja bilježi snažan porast jesu Romi. Dva su glavna uzroka toga;

- I dalje ne postoji točan broj pripadnika nacionalne manjine Roma, trenutačno ta brojka iznosi oko 16.000 pripadnika, no procjena je da u Hrvatskoj živi između 30.000-40.000 pripadnika romske nacionalne manjine. Pretpostavka je da sve više Roma sudjeluje u popisu stanovništva, no i dalje je ta brojka puno manja od realne.
- Kod Roma je prisutna visoka stopa fertiliteta, te za razliku od Hrvata čije prosječno kućanstvo broji 3 člana, kod obitelji Roma ta brojka iznosi 5,6.

Romi obitavaju na području Republike Hrvatske od 14. stoljeća. Romska manjina u Republici Hrvatskoj nije homogena: govore različitim jezicima, raznih su vjeroispovijedi... Povijesni izvori koji izričito govore o podrijetlu i početku seoba Roma skromni su. Postoje mnoge teze o postojbini Roma i razlozima pokretanja migracijskih procesa. Sami Romi su, trajnom izoliranošću od okružja te različitim preuzetim elementima jezika, folkloru, običaja i legendi, otežavali pristup znanstvenicima koji su se bavili pitanjem njihova podrijetla. Prema povijesno-lingvističkim izvorima može se zaključiti kako Romi potječu iz sjeverozapadne Indije (Dardistan, Kafiristan), područja oko rijeke Gangesa, a migracije Roma odvijale su se stoljećima od Indije, preko Afganistana i Perzije. Dio plemena južne skupine kretao se u smjeru Sirije, Egipta (vjerojatno uz sjeverozapadnu Afriku preko Gibraltara u Španjolsku - Gitani), dok najveći dio romskih plemena preko Turske prelazi Bospor i dolazi u Europu (u vremenu od X. do XIV. stoljeća Romi se zadržavaju u Turskoj i Grčkoj).

Romska domaćinstva su pretežno mlada. U već spomenutom istraživanju iz 1998. godine utvrđeno je da su u 50 % anketiranih domaćinstava svi ukućani mlađi od 39 godina, dok su domaćinstva s ukućanima starije dobi vrlo rijetka.

Žene su često marginalizirane, prisutna je visoka stopa fertiliteta i tradicionalna podjela uloga u obitelji. Odnos prema ženi nije emancipiran, žene su izložene diskriminaciji, što se odražava u odgoju djece i funkcioniranju obitelji. Djeca od 10 do 12 godina, pa i mlađa, sudjeluju u poslovima svojih roditelja i obitelji, što im u velikoj mjeri otežava redovno školovanje.

Rezultati istraživanja Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži pokazuju da se u romskim obiteljima uglavnom govori **romski jezik (78,9%)**, odnosno neki od dijalekata romskog jezika (romani chiba govori 42,4% ispitanika, ljimba d' bjaš 36,5%), 11% ispitanika

govori albanski, u svega 6% obitelji se govori hrvatski, a 4% ispitanika jezik svakodnevne komunikacije u obitelji izričito naziva rumunjskim.

Romi su pripadnici različitih vjeroispovijedi. Prema rezultatima spomenutog istraživanja, 45,5% ispitanika Roma izjasnilo se muslimanima, 31,1% katolicima, 16,9% pravoslavicima, a u skupini ostalih zabilježeno je i nekoliko Jehovinih svjedoka. Kako prema mnogim izvorima Romima vjera nije osobito važna, oni često prihvaćaju dominantnu religiju sredine u kojoj žive te joj dodaju elemente svojih tradicijskih vjerovanja.

Uvjeti življenja s kojima se suočava veći dio romske populacije u Republici Hrvatskoj, teški su, prvenstveno zbog visoke stope nezaposlenosti, nedovoljnog obuhvata sustavom obrazovanja, neadekvatnih stambenih uvjeta te (ne)uređenosti prostora naseljenih Romima. O materijalnim prilikama Roma najzornije govori podatak spomenutog istraživanja iz 2002., da u 89% ispitanih kućanstava ni jedan član nema stalnih izvora prihoda.

Na području Primorsko-goranske županije je, prema zadnjem popisu stanovništva, 1072 pripadnika Roma.

Poznato je da su Romi oduvijek imali dobar njuh za posao. Tako nisu ni ovaj put promašili kad su poslije II.svjetskog rata naselili Pehlin i Rujevicu (djelove grada Rijeke). Tada je na tom području bio samo krš, nešto raslinja, šume i napušteni bunkeri. Danas to područje tvori jedno od najljepših i "najskupljih" lokacija u gradu Rijeci. Rimskim sporazumom 1924. godine Italija je aneksirala Rijeku, dok je Rujevica postala pogranična zona u kojoj su se gradili bunkeri i druge vojne građevine. Prvi stanovnici došli su nakon Drugog svjetskog rata, bježeći iz još veće bijede u drugim krajevima Jugoslavije, i naselili su se upravo u te bunkere. Danas se tom romskom naselju ne zna točan broj, no nagađa se da se broj kreće oko 700-900. Na Rujevici ima puno građevina u kojima živi jedna ili više obitelji s prosječno sedam do deset članova. Neki žive u pristojnim uvjetima, a neki jako loše. Veliku ulogu u životu u naselju igraju komunalije, voda i struja, kanalizacija – jer to su stvari koje ti pomažu da živiš u skladu s normalnom kulturom života a to tamo nedostaje. Više od 90 posto žitelja naselja su muslimani. Ljudi se prvenstveno deklariraju kao Aškalije, Romi,ima i pripadnika drugih nacionalnih manjina kao što su Albanci, Bošnjaci, Makedonci. Smještena uz sjevernu stranu riječke zaobilaznice, tek tri kilometra udaljena od gradskog središta, Rujevica ima prekrasan pogled na cijeli Kvarner. Rujevica je jedina slobodna lokacija u Rijeci na kojoj se planski može izgraditi cijelo novo naselje za 10 000 stanovnika. Grad je vlasnik 80 % zemljišta i želi se domoći tog vrijednog terena. "Iako brojne, ove se nastambe ni po kojim kriterijima ne mogu zadržati u prostoru", stoji u arhitektonsko-urbanističkom natječaju za Rujevicu koji je bio raspisan prošle godine. Iako se natječajem sugerira da se to stanovništvo premjesti u nove stanove koji će tu biti izgrađeni, svakakve su varijante rješenja uznemiravale stanovnike Rujevice. Čak se spominjalo da bi ih se preselilo, i to u Vrbovsko, što je zajednica »Romsko

jedinstvo« Primorsko-goranske županije oštro osudila i okarakterizirala zrcalom negativnog mentaliteta i predrasuda prema Romima kao nepoželjnim građanima u Hrvatskoj.

3.1. Društveno poduzetništvo u Hrvatskoj

Kao jedno od rješenja gore navedene problematike leži u društvenom poduzetništvu. Poveznica između prethodno navedenog analizirati će se u nastavku, dok će se u ovom poglavlju objasniti trenutni položaj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj.

Unatoč dugoj tradiciji zadrugarstva u Republici Hrvatskoj, u ovom trenutku još se uvijek ne može se govoriti i o visokoj razvijenosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj.

Društveni poduzetnici se u svom radu suočavaju s teškoćama nedostatnih financijskih sredstava i znanja o pokretanju, upravljanju i održivosti poslovanja, prevelikoj ovisnosti o donacijama i financiranju od strane javnog sektora. Nepovjerljivost ulagača i bankarskog sektora za kreditiranje i zajmove onemogućuje razvoj oba segmenta.

Također bitno je napomenuti da je prva strategija o društvenom poduzetništvu donesena tek prije dvije godine - "Strategija razvoja društvenog poduzetništva za razdoblje 2015.–2020".

Nacionalna strategija za razvoj društvenog poduzetništva definira osnovne ciljeve i aktivnosti za razdoblje 2015.-2020. kako bi se stvorio pravni, financijski i institucionalni okvir za razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj, kao i sustave mjera i aktivnosti za razvoj društvenih poduzetnika. Cilj Nacionalne strategije za razvoj društvenog poduzetništva je stvaranje poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj, zakonodavnih i fiskalnih okvira, financijske i tehničke potpore društvenim poduzetnicima, definiranje kriterija i instrumenata za prepoznavanje, praćenje i razvoj društvenih poduzetnika, te izobrazbe na svim razinama radi prepoznavanja važnosti društvenog poduzetništva kao bitne komponente gospodarskog razvitka. Opći cilj Strategije za razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2020. je uspostava poticajnog okruženja za promicanje i razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj kako bi se smanjile regionalne razlike i osiguralo povećanje razine zaposlenosti, te pravednija raspodjela i upravljanje društvenim bogatstvom.

Posebni ciljevi:

1. Uspostava i unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva;
2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika;
3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja;
4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj te informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom.

U Republici Hrvatskoj kao i u ostatku Europe ne postoji jasna definicija društvenog poduzetništva, no prema Strategiji za razvoj društvenog poduzetništva kriteriji prepoznavanja društvenog poduzetnika su sljedeći:

1. Društveni poduzetnik ostvaruje ravnotežu društvenih, okolišnih i ekonomskih ciljeva poslovanja.
2. Društveni poduzetnik obavlja djelatnost proizvodnje i prometa roba, pružanja usluga ili obavlja umjetničku djelatnost kojom se ostvaruje prihod na tržištu, te koja ima povoljan utjecaj na okoliš, doprinosi unapređenju razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini.
3. Društveni poduzetnik stvara novu vrijednost i osigurava financijsku održivost na način da u trogodišnjem razdoblju poslovanja najmanje 25% godišnjeg prihoda planira ostvariti ili ostvaruje obavijanjem svoje poduzetničke djelatnosti.
4. Društveni poduzetnik najmanje 75% godišnje dobiti, odnosno višak prihoda ostvaren obavljanjem svoje djelatnosti ulaže u ostvarivanje i razvoj ciljeva poslovanja, odnosno djelovanja.
5. Društvenog poduzetnika odlikuje dobrovoljno i otvoreno članstvo te autonomija poslovanja, odnosno djelovanja.
6. Republika Hrvatska, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili tijelo javne vlasti ne može biti isključivi osnivač društvenog poduzetnika.
7. Društvenog poduzetnika odlikuju demokratski način odlučivanja (uključenost dionika u transparentno i odgovorno upravljanje), odnosno odlučivanje nije isključivo vezano uz vlasničke udjele ili članske uloge već obuhvaća ključne dionike: radnike, članove, korisnike ili potrošače te suradničke organizacije.
8. Društveni poduzetnik prati i vrednuje svoje društvene, ekonomske i okolišne učinke i utjecaj te rezultate vrednovanja koristi u planiranju svog daljnjeg poslovanja i vodi računa o njihovu poboljšanju.
9. Društveni poduzetnik u slučaju kada prestaje obavljati djelatnost, svojim općim aktima ima definiranu obvezu svoju preostalu imovinu, nakon pokrića obveza prema vjerovnicima i pokrića gubitka iz prethodnog razdoblja, prenijeti u vlasništvo drugog društvenog poduzetnika s istim ili sličnim ciljevima poslovanja, ili u vlasništvo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koja će je upotrijebiti za razvoj društvenog poduzetništva.

4. NAŠE PARTNERSTVO U AKCIJI

4.1. Planiranje procesa

Kako svaki od partnera koji sudjeluju u projektu, ima svoje specifične probleme, mi smo prilagodili provedbu projekta našim problemima. Prvenstveno smo se bazirali na probleme manjina u Hrvatskoj. Plan nam je bio osnovati partnerstvo sa pripadnicima nacionalnih manjina i poduzećima čiji su vlasnici pripadnici nacionalnih manjina, i popričati o problemima s kojima se susreću.

Održali smo prvi sastanak s pripadnicima Vijeća nacionalnih manjina i raznim udrugama, te pročelnicom Ureda grada Rijeke početkom 2016. godine, . Došao je manji broj gostiju pozvan

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

na sastanak. Predstavnicima manjina koje su došli na sastanak su nam objasnili zašto se veći broj pozvanih gostiju nije odazvalo na sastanak:

- Većina predstavnika nacionalnih manjina čine stanovnici starije dobi preko 60 godina kojih jednostavno ne zanimaju termini "razvoj poduzetništva" i "društveno poduzetništvo";
- Djeca i unučad pripadnika nacionalnih manjina se većinom izjašnjavaju kao Hrvati, jer su rođeni u Hrvatskoj i ne njeguju kulturu i običaje države iz koje su porijeklom;
- Pripadnica bošnjačke nacionalne manjine nam je objasnila kako je teško pričati o problemima koje pripadnici nacionalnih manjina imaju, jer smatraju da su nacionalne manjine odlično zaštićene Zakonom o nacionalnim manjinama, te smatraju taj Zakon jednim od najboljih u Europi.

Primijetili smo da smo od početka postavili krivi problem te da nacionalne manjine nemaju problema u Rijeci kao u ostalim dijelovima Hrvatske.

Ubrzo nakon toga Riječka razvojna agencija Porin d.o.o. sudjelovala je na regionalnoj diskusiji „Nacionalna platforma za Rome“ u Crikvenici gdje smo se upoznali s problemima Roma, kao nacionalne manjine u Hrvatskoj.

Za razliku od ostalih nacionalnih manjina, Romi su nacionalna manjina čija brojka je neprestano u porastu (razlozi su prethodno navedeni u tekstu), te smo otkrili brojne probleme koje imaju u našoj državi, kao i problem koji država ima, što zbog još uvijek nedefiniranog broja Roma, što zbog školovanja djece Roma itd. Tada smo odlučili bazirati naš Akcijski plan upravo na toj problematici. Osnovati partnerstvo zajedno s predstavnicima nacionalne manjine Roma, te poduzetnicima i predstavnicima donositelja odluka koji će sudjelovati u formiranju partnerstva kao i predlagati mjere i akcije kako poboljšati status Roma koji žive na području grada Rijeke.

4.2. Osnivanje Regionalnog Partnerstva

Uspostavljanje Regionalnog Partnerstva nije bio nimalo lak zadatak. Od početka je nastao problem privlačenja zainteresiranih skupina u partnerstvo. Također, shvatili smo da bi idealni partneri bili poduzetnici koji se bave društvenim poduzetništvom, no tada smo došli do problema da se vrlo mali broj poduzetnika u Hrvatskoj bavi društvenim poduzetništvom, ili se bave a da ni sami nisu svjesni toga. Jedna od prvih osoba koje su nam dale podršku je pročelnica Ureda grada Rijeke, u čiji djelokrug rada spadaju i poslovi u svezi ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Također tijekom vremena u partnerstvo smo uključili:

- Tvrtku Exevio d.o.o., čiji direktor je poznati IT stručnjak, a između ostalog i mentor za polaznike Start-up inkubatora;
- Tvrtku E-glas, kao primjer društvenog poduzetništva, čiji proizvod ima elektronički sustav koji korisniku omogućava da pomoću glasovnih naredbi upravlja svojim domom
- Udruge mladih Roma Rijeke "Romska budućnost", koja se zalaže za poboljšanje njihovog ekonomskog, socijalnog, obrazovnog, zdravstvenog i pravnog statusa na području Republike Hrvatske:

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

- Zajednica Roma "Romsko Jedinstvo"
- Predsjednik Vijeća romske nacionalne manjine za Grad Rijeku
- Ravnatelj osnovne škole "Pehlin" koji je svojim trudom postigao da svake godine u Osnovnu školu "Pehlin" bude upisano sve više romske djece.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje

Razlog zašto se odlučilo na uspostavu upravo ovakvog regionalnog partnerstva je upravo sudjelovanje na „Nacionalnoj platformi za Rome“ gdje je ravnatelj škole Pehlin, djela grada Rijeke gdje je naselje Roma, ispričao teškoće s kojima se susreće svakodnevno po pitanju Roma. Najveći problem je daleko taj što roditelji djece Roma ne shvaćaju važnost obrazovanja, niti činjenicu da je zakonska obveza pohađanje djeteta u osnovnoj školi. Zbog još neutvrđenog broja djece koja bi trebala pohađati nastavu, ravnatelj bi zajedno sa pedagoginjom škole samostalno obilazio naselja i popisivao djecu koja bi trebala pohađati nastavu. U samo par godina takvog pristupa rezultati su bili zapanjujući, brojka učenika nacionalne manjine Roma u školi se povećala za 90%. Drugi problem je upravo povezan sa prethodnim postotkom a to je da službena brojka Roma u školama ne postoji. Razlog tome je što se Romi različito izjašnjavaju; kao Egipćani, Bošnjaci, Aškalije², Palestinci... te u službenim zapisima Ministarstva Romi ne pohađaju u tolikom broju Osnovnu školu Pehlin, kolika je u stvarnosti. A to je problem jer ravnatelj škole ne može prikazati stvarnu problematiku Ministarstvu obrazovanja. Treći problem s kojim se susreće je taj da većina djeca Roma ne pričaju hrvatski. Tako da bi bilo potrebno prilagoditi obrazovni program njima te od prvog dana ih učiti hrvatskom jeziku. Što dovodi do sljedećeg problema - dolazi u većini škola do segregacije što je nedopustivo po svim zakonima EU. Navesti ćemo i još jedan razlog koji je veoma bitan, a to je prosjek ocjena djece Roma. U Primorsko-goranskoj županiji prosjek ocjena djece koja pohađaju osnovnu školu iznosi 4,07, dok je ta brojka, kad su u pitanju djeca Roma, puno niža te iznosi 2,56. Posljedica je to što roditelji djece ne potiču na učenje i uspjeh jednostavno iz tog razloga što većini djece Roma roditelji nisu obrazovani. Isto tako, u većini domova Roma djeca ravnopravno sudjeluju u svim kućanskim poslovima te nemaju vremena za učenje ili pisanje zadaće. Iz svega prethodno navedenog shvaćamo da rješavanje djela problema Roma leži u obrazovanju.

4.3. Identificiranje postojećih inicijativa, programa i strategija i eventualne praznine i potrebe

U Hrvatskoj je studenom 2012. godine donesena je Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje 2013. - 2020., te Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. - 2015. Pri izradi Nacionalne strategije za uključivanje Roma od 2013. do 2020. godine, posebna pažnja je posvećena usklađenosti s dva značajna dokumenta Europske unije usmjerena na uključivi rast i razvoj koji potiče socijalno i ekonomsko uključivanje marginaliziranih skupina – *Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast – Europa 2020* te *Okvirom EU za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. godine*, koji sadrži smjernice državama članicama za izradu nacionalnih strategija integracije Roma

² Aškalije su ranije smatrani dijelom romskog naroda, ali su od strane države Srbije priznati kao poseban narod. Potomci su albaniziranih kosovskih Roma

kako bi se osigurala primjena djelotvornih politika za socijalno i ekonomsko uključivanje romske nacionalne manjine.

Pored toga, Strategija se oslanja i na dokumente: *Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti: europski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju* i *Socijalna i ekonomska integracija Roma u Europi*, koji su od značaja za socijalno i ekonomsko uključivanje i poboljšanje položaja Roma na području Europske unije.

Glavna područja strategije obuhvaćaju:

- Obrazovanje
- Zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život
- Zdravstvena zaštita
- Socijalna skrb
- Prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša
- Uključivanje u društveni i kulturni život, udruge
- Statusna rješenja, suzbijanje diskriminacije i pomoć u ostvarivanju prava.

Ova područja uključuju širok spektar specifičnih pitanja povezanih s uključivanjem i poboljšanjem položaja Roma koja nisu bila uključena u Nacionalni program za Rome. Temeljna obilježja Strategije su povećan obuhvat romske populacije u marginaliziranim naseljima, rad u zajednici i te poticanje aktivnog uključivanja Roma u provedbu programa i aktivnosti, za razliku od pristupa u kojem ciljana skupina pasivno prima različite vidove socijalne skrbi. Imajući na umu specifičan i podređen položaj žena u romskoj zajednici, prilikom izrade Strategije vodilo se računa o rodnoj dimenziji, zaštiti žena i uvođenju načela rodne ravnopravnosti u svako područje. U ciljeve i mjere Strategije integrirani su elementi vezani uz promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti, jednakih mogućnosti na tržištu rada, rodno osjetljivog obrazovanje, ravnopravnosti u procesima odlučivanja u političkom i javnom životu te uklanjanja nasilja nad ženama.

Opći cilj postavljen Strategijom jest poboljšati položaj romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj smanjivanjem višedimenzionalnog socio-ekonomskog jaza između romske i ostalog stanovništva te na usklađen, otvoren i transparentan način postići potpuno uključivanje Roma u sve segmente društva i zajednice.

Četiri su posebna cilja postavljena u okviru Strategije, čijim će se ujednačenim postizanjem osigurati ostvarenje glavnog cilja:

- Izgraditi i razviti ljudski kapital romske zajednice podizanjem razine općeg i ciljanog obrazovanja djece i odraslih te poticanjem na cjeloživotno učenje;
- Poboljšati ekonomski status Roma omogućavanjem pristupa tržištu rada, povećanjem mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja te poticanjem jednakih mogućnosti u zapošljavanju;
- Poboljšati zdravstveni i socijalni status pripadnika romske zajednice osiguravanjem jednakog i odgovarajućeg pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj i socijalnoj skrbi te poboljšanjem uvjeta stanovanja;
- Poboljšati društveni položaj Roma stvaranjem pretpostavki za ostvarivanje temeljnih ljudskih i manjinskih prava, uklanjanjem svih oblika diskriminacije i te poticanjem aktivnog sudjelovanja u društvu i procesima odlučivanja.

U ovom akcijskom planu ćemo se bazirati na dvije točke područja, a to su obrazovanje i zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život, koje se izravno tiču našeg cilja osnivanja Partnerstva.

4.3.1. Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

Podzastupljenost djece pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju ima višestruke uzroke, od neosviještenosti roditelja o važnosti predškolskog odgoja, preko nedostatka financijskih sredstava u proračunima lokalnih samouprava i kontinuiranog financiranja programa predškole, nedostatnih kapaciteta u dječjim vrtićima, do neosviještenosti o potrebi dugoročnog planiranja uključivanja romske zajednice na lokalnoj razini. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (MZOS) prepoznalo je ovaj problem i od 2009. godine po odluci ministra osigurava sufinanciranje cijene predškolskog odgoja iz sredstava Državnog proračuna. Svim pripadnicima romske nacionalne manjine osigurano je sufinanciranje roditeljskog udjela u ekonomskoj cijeni predškolskog odgoja. Time je omogućeno da uz sufinanciranje ostatka iz sredstava lokalnih proračuna, dječji vrtić za pripadnike romske nacionalne manjine bude besplatan.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Problem segregacije

Po presudi Europskog suda za ljudska prava Republika Hrvatska je jedna od zemalja u kojoj je pojava obrazovne segregacije i službeno prepoznata. Ona je prisutna u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju u područjima koja se nalaze u blizini velikih "romskih naselja". U školskoj godini 2001./2002. osnovne škole Međimurske županije pohađalo je ukupno 865 učenika Roma, od kojih 511 u segregiranim romskim razredima. Djeca su bila raspoređena u ukupno 24 takva razreda, u četiri osnovne škole. U OŠ „Macinec“ takve razrede pohađalo je 83.33% romske djece, a u OŠ „Kuršanec“ čak 88.49% . U cilju izvršenja presude Europskog suda za ljudska prava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta donijelo je mjere i odredilo aktivnosti kao preduvjet za dugoročno uklanjanje uzroka zbog kojih su u nekim odjelima samo romska djeca. Jedna od mjera je osiguravanje programa predškole za svu romsku djecu u Međimurju tijekom godine koja prethodi polasku u osnovnu školu, odnosno od 15. rujna tekuće do 15. lipnja naredne kalendarske godine, pet sati dnevno tijekom cijelog tjedna uz osigurani prijevoz i prehranu za svu romsku djecu, što se ostvaruje treću godinu, tj. nastavlja se i u pedagoškoj godini 2012./2013. Ostale mjere uključuju, između ostalog, osiguravanje učenja hrvatskog jezika za djecu koja nedovoljno znaju ili ne znaju hrvatski jezik. U nadležnosti je škola predvidjeti u okviru školskog kurikulumu pojačane programe učenja hrvatskog jezika te programe produženog boravka. Stručno usavršavanje učitelja i rad s roditeljima sastavni je dio mjera za izvršenje presude.

Obrazovna segregacija ima negativan učinak na tri ključne razine koje doprinose uključivanju

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

Roma u društvo. Direktno i najintenzivnije utječe na smanjenje kvalitete obrazovanja koju dobivaju romska djeca. Romska djeca koja pohađaju segregirane škole imaju velike izgleda da postanu nezaposleni ili da rade u poslovima koji ne zahtijevaju visok nivo vještina, kojima se često tipično bave Romi. S druge strane, romska djeca koja idu u mješovite škole, suočavaju se s izazovima uključivanja u školski program i uklapanja u sredinu ostalog stanovništva. Nasuprot tome, „romskim razredima“ učitelji i nastavnici suočeni su s otežanim uvjetima rada te ograničenim sredstvima i mogućnostima za provedbu dodatnih programa podrške koji su potrebni romskoj djeci. Osim što često imaju vrlo ograničene materijalne resurse, ne postoji ni način adekvatne kompenzacije za njihov dodatni rad s djecom. Suočeni s neredovitim dolaskom djece u školu, nedostatkom pažnje i koncentracije koji su često uzrokovani teškim uvjetima u kojima djeca žive, nedostatkom podrške roditelja obrazovanju njihove djece, učitelji često doživljavaju neuspjeh u postizanju obrazovnih ciljeva. Frustriranost i osjećaj bespomoćnosti mnoge navodi na snižavanje kriterija pa se događa da djeca dođu do petog razreda bez da su svladala osnove čitanja i pisanja. Osim toga u „romskim razredima“ djeca nemaju priliku iskusiti pozitivni vršnjački utjecaj, tj. vršnjačka očekivanja u takvim razredima rijetko sadrže i komponentu uspješnosti u školi. Djeca su, dakle, suočena sa smanjenim očekivanjima učitelja i nastavnika, sa smanjenim očekivanjima vršnjaka, a često i sa smanjenim očekivanjima roditelja pa nije nikakvo čudo da ni sama od sebe ne očekuju mnogo. Takva praksa doprinosi ispadanju djece iz školskog sustava (u većini zemalja postotak se kreće oko 50%) u petom razredu osnovne škole, a negativno utječe i na mogućnost nastavka školovanja na srednjoškolskoj i visokoškolskoj razini.

Kod romske djece u Hrvatskoj značajan je trend napuštanja školovanja te kasnijeg ulaska u osnovno obrazovanje. Procjene pokazuju da se do osmog razreda osnovne škole oko 70% romskih učenika gubi u sustavu osnovnog školovanja. Ovaj podatak govori da sustav nije u dovoljnoj mjeri omogućio da romska djeca na vrijeme i uz adekvatnu pripremu uđu u obrazovni sustav, i da u njemu ostanu uspješno okončavajući školovanje. Ovaj problem mogao bi se u velikoj mjeri riješiti kvalitetnim i integriranim predškolskim obrazovanjem koji osigurava jezičnu pripremljenost i bolji uspjeh u školi. U posljednjih godinu dana u Međimurskoj županiji provodi se projekt koji uključuje svu djecu u obavezan program predškolskog odgoja koji traje cijelu školsku godinu. U nekim sredinama organiziran je predškolski odgoj za djecu od 4 godine starosti nadalje.

Srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje

Prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, na početku 2011./2012. u srednjoškolski obrazovni sustav uključeno je 425 učenika (214 M, 211 Ž) romske nacionalne manjine. Budući da je broj učenika u srednjim školama u odnosu na broj polaznika osnovnih škola nezadovoljavajući, MZOS olakšava upis učenika pripadnika romske nacionalne manjine, zato što žive u uvjetima koji su mogli utjecati na njegov uspjeh u osnovnoj školi. Uz to, MZOS odlučuje o svim posebnostima (primjerice, povećati broj učenika u razredu kako bi se omogućio upis učenika na osnovi Nacionalnog programa za Rome. Za sve redovite učenike srednjih škola MZOS osigurava stipendije i prema potrebi smještaj u učeničke domove. Unatoč tim mjerama, četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje završava tek negdje oko 10% romske populacije. Praćenje broja upisanih pripadnika romske nacionalne manjine na visokoškolskim ustanovama ovisi o njihovoj voljnosti da se izjašnjavaju kao pripadnici romske

nacionalne manjine ako žele ostvariti pravo na stipendiju koju osigurava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Na početku školske godine 2011./2012. studentima romske nacionalnosti dodijeljeno je 28 stipendija.

Obrazovanje odraslih

U okviru nacionalnog projekta „Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj – za hrvatsku pismenost 2003.-2012.“ omogućeno je opismenjavanje, odnosno stjecanje osnovnoškolskog obrazovanja odraslih te osposobljavanje građana u čemu sudjeluju i pripadnici romske nacionalne manjine. Podaci pokazuju da se Romkinje znatno rjeđe uključuju u sustav obrazovanja odraslih i neformalnog obrazovanja od Roma na što je pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ukazala u analizi podataka o obrazovanju romske nacionalne manjine objavljenoj u svom Izvješću o radu za 2009. godinu. Posljednji raspoloživi podaci o uključivanju osoba romske nacionalne manjine u sustav obrazovanja odraslih i neformalnog obrazovanja govore da je broj opismenjenih Roma/kinja bio sljedeći:

1.9.2007.-31.12.2008.: 515 polaznika (368 M, 147 Ž)

1.9.2008.-31.12.2009.: 489 polaznika (350 M, 139 Ž)

Sukladno Nacionalnom programu za Rome i Akcijskom planu Desetljeća za uključivanje Roma 2005.- 2015., Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere sufinanciranja i financiranja obrazovanja osoba romske nacionalne manjine. Unatoč mogućnostima obrazovanja, Romi se u ovakve programe uključuju u vrlo maloj mjeri. Prema podacima HZZ-a u 2010. godini u mjeru sufinanciranog/financiranog obrazovanja bilo je uključeno 32 osobe u cijeloj Hrvatskoj, od čega 9 žena. Prema područnim uredima, mjerom je bilo obuhvaćeno 16 osoba u Čakovcu, od čega dvije žene, 12 osoba u Zagrebu, od čega 7 žena, te 3 osobe u Slavonskom brodu i jedna u Osijeku, a u 2011. godini u navedenu mjeru bilo je uključeno 35 osoba romske nacionalne manjine, od čega 11 žena. Prema područnim uredima, mjerom je obuhvaćeno 31 osoba u Područnom uredu Čakovec (od toga 10 žena), te 4 osobe (od toga 1 žena) u Područnom uredu Križevci.

4.3.2. Zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život

Zapošljavanje i uključivanje Roma u gospodarski život jedno je od prioritarnih pitanja socioekonomskog uključivanja Roma u Republici Hrvatskoj, ali istovremeno jedan od glavnih izazova. Republika Hrvatska, kao i veliki broj drugih zemalja u Europskoj uniji i regiji suočava se s generalno visokom stopom nezaposlenosti. U ožujku 2012. godine stopa registrirane nezaposlenosti iznosila je 20%, odnosno 339.882 nezaposlene osobe. Generalno visoka stopa nezaposlenosti negativno se odražava i na ionako 'tradicionalno' visoku stopu nezaposlenosti radno sposobnih Roma.

Siromaštvo uzrokovano nezaposlenošću Roma u Hrvatskoj dugotrajno je stanje. Prema istraživanju nekadašnjeg Zavoda za obitelj, materinstvo i mladež provedenom u 2002. godini, 89% romskih kućanstava nije imalo članove sa stalnim prihodima, a samo 6% ih je bilo stalno zaposlenih. Prema izvješću UNDP-a iz 2006. godine u nekim su romskim naseljima stope nezaposlenosti dosezale i do 100%. Slijedom marginalizacije i niskih obrazovnih postignuća, Romi su i danas uglavnom isključeni iz formalnih oblika zapošljavanja. Odsutnost formalnog zaposlenja znači odsutnost društvenog statusa koji prioritetno izvire iz formalno plaćenoga rada, ali i isključenost iz sustava socijalne sigurnosti. Ovo se posebno negativno odražava na status romske zajednice, jer su mnoga romska tradicionalna zanimanja nestala u prošleme stoljeću ili su ozbiljno oslabljena zbog industrijalizacije. Znatno dio ekonomskih aktivnosti

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

Roma prisutan je u sivoj ekonomiji. Mnogi nezaposleni Romi ostvaruju određeni prihod skupljanjem i prodajom sirovina. Skupljanje otpadnog metala fleksibilna je aktivnost u koju je svakodnevno uključena cijela obitelj, uključujući i žene i djecu. Pored toga, kako bi preživjeli i prehranili obitelj, veliki broj Roma rade neprijavljeni bez ikakvog ugovora. Prema anketi kućanstava UNDP, Svjetske banke i DG Regio iz 2011. godine, čak je 40% ispitanika Roma izjavilo uključenost u radne aktivnosti neformalno, bez ugovora, u odnosu na 6% ostalog stanovništva koji su izjavili isto. Problemi zapošljavanja Roma višestruki su, pa o njima treba govoriti multidisciplinarno. Osnovne prepreke zapošljavanju Roma na otvorenom tržištu su niska razina obrazovanja i neprihvatanje dokvalifikacije i dodatnog osposobljavanja, predrasude poslodavaca, ali i kriva samopercepcija Roma da su diskriminirana manjina te da je svejedno što čine, ali da posao ne mogu dobiti; te marginaliziranost romske populacije i život u siromaštvu.

Visoka stopa nezaposlenosti Roma jednim je dijelom posljedica neriješenih statusnih pitanja određenog broja pripadnika romske zajednice, što predstavlja direktnu prepreku u pristupu tržištu rada. Približno 10% Roma koji žive u Hrvatskoj nema hrvatsko državljanstvo, a 3% ne posjeduje nikakve dokumente o državljanstvu ili druge dokumente kojima se dokazuje status što uvelike utječe na njihov pristup zaposlenju, osnovnim pravima i uslugama. Neriješena statusna pitanja javljaju se kao rezultat njihove neangažiranosti u tom smjeru, ali i uslijed nedostatne informiranosti i poznavanja funkcioniranja sustava te građanskih i manjinskih prava i obveza. Pored toga, sustav vrijednosti romskih obitelji i zajednica razvijen unutar tradicijskog načina života, rezultira nedovoljnim vrednovanjem redovitog zaposlenja, zdravstvenog osiguranja, prava na mirovinu unutar romske zajednice, pa time i slabom motiviranošću za završetak obrazovanja. Obitelji s većim brojem djece učestalo većinu primanja ostvaruju kroz socijalne naknade koje se temelje na provjeri prihoda, čime ulaze u zamku neaktivnosti i ovisnosti o sustavu u kojoj se rad ne isplati.

Romskoj zajednici u Hrvatskoj nedostaje tradicija formalnog obrazovanja, odrasli članovi zajednice nedovoljno potiču djecu i mlade na obrazovanje i u zajednicama manjka pozitivnih uzora. Ovo je dijelom uzrokovano demotiviranošću pripadnika romske zajednice koja proizlazi iz toga što je u slučaju romske populacije primijećeno je da je nezaposlenost veća za osobe sa višim stupnjem obrazovanja. To upućuje na teškoće s kojima se romski radnici suočavaju u pronalaženju kvalificiranog zaposlenja. Naime, stigmatiziranost pripadnika romske zajednice predstavlja prepreku u zapošljavanju jer uzrokuje diskriminaciju pri zapošljavanju, kako u državnim i javnim službama, tako i kod privatnih poslodavaca. Tradicionalno ukorijenjene predrasude o Romima koje gaje poslodavci i slaba dinamika samozapošljavanja smanjuju šanse za nalaženje zadovoljavajućeg posla i poboljšanje društvenog statusa. Izvještaj Hrvatskog pravnog centra, HHO-a i udruge B.a.B.e. "Položaj Roma u Hrvatskoj" iz 2004. i 2005. godine, otkriva da poslodavci ne zapošljavaju Rome ni u slučajevima kad je njihov rad potreban i kad za njega postoji javni interes. Tako se navodi primjer sudskih postupaka u kojima se Romi koriste kao tumači za romski jezik u sudskim postupcima, ali ih ne plaća. Stoga trendove kretanja nezaposlenosti Roma u Republici Hrvatskoj treba pratiti i prema stupnju obrazovanja također jer veće poteškoće u ugovaranju zaposlenja čak i nakon određenog stupnja obrazovanja, u usporedbi sa pripadnicima većinskog stanovništva, može ukazivati na diskriminaciju Roma pri zapošljavanju. Obrazovna razina glavni je faktor otežanog zapošljavanja nezaposlenih Roma. Krajem 2011.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein Project number: 2015-1-UK01-KA202-013506

godine u evidenciji nezaposlenih evidentirano je 3.179 osoba romske nacionalne manjine bez škole i nezavršene osnovne škole (70,6%), od toga 1.669 žena (52.5%) i 1.017 osoba romske nacionalne manjine sa završenom osnovnom školom, od toga 476 žena (46.8%). Završenu srednju školu u trajanju od 3 godine ima 262 osobe romske nacionalne manjine (od toga 96 žena ili 36.6%) te 37 osoba romske nacionalne manjine ima završenu četverogodišnju školu (od toga 23 žena ili 62.1%). Od ukupnog broja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine 2 osobe imaju završenu višu školu, i 2 osobe imaju završen fakultet/visoku školu (od toga 1 žena). Visoki postotak od 70,6% evidentiranih nezaposlenih osoba koje uopće nemaju završenu osnovnu školu predstavlja prepreku za daljnje uključivanje u programe osposobljavanja i obrazovanja odraslih koje nudi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Prema ovim podacima vidljivo je da je obrazovna struktura većine Roma je dostatna uglavnom za poslove koji su slabo plaćeni, a potpuno je nedostatna za obavljanje poslova u državnim i javnim službama za koje je nužno imati završenu najmanje četverogodišnju srednju školu ili visoku stručnu spremu, jer trogodišnja srednja stručna sprema nije dovoljna za obavljanje poslova u javnoj službi. Uza sve navedeno, nepoznavanje ili nedostatno poznavanje hrvatskog jezika također predstavlja prepreku za zapošljavanje. Prema podacima Ministarstva uprave za 2011. godinu u tijelima državne uprave zaposlena su 2 Roma.

Hrvatski zavod za zapošljavanje u okviru mjera iz Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. provodi mjere sufinanciranja zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u trajanju od 24 mjeseca i sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u programima javnih radova. Prema izvješću za 2010. i 2011. godinu ukupno je u mjere zapošljavanja i obrazovanja kroz mjere aktivne politike zapošljavanja Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010., te Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2011. i 2012. godinu bilo uključeno 847 nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine. U mjeru Sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u trajanju od 24 mjeseca ukupno je za dvogodišnje razdoblje uključeno 16 osoba, u mjeru javnih radova 762 osobe, u obrazovanje nezaposlenih osoba 67 osoba, te u mjeru stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa uključene su bile dvije osobe. Najveći broj zaposlenih osoba romske nacionalne manjine od ukupno zaposlenih evidentiran je u mjeri Javni radovi. Poseban interes iskazuje se za uključivanje nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u programe javnih radova s naglaskom na programe komunalnih radova i to u Brodskoposavskoj, Osječko-baranjskoj, Međimurskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji. Temeljem sufinanciranja zapošljavanja, programa javnih radova, stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa te financiranja obrazovanja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u 2010. godini sveukupno je isplaćeno 4.898.088,25 kn. , a u 2011. godini 7.061.805,27 kn.

I pored mjera, financijskih sredstava i napora koje Republika Hrvatska ulaže u poboljšanje ekonomskog statusa romske nacionalne manjine kroz povećanje zapošljavanja, ne postiže se zadovoljavajući učinak. Jedan od razloga za to je različitost mikro-regija u kojima su značajno zastupljeni pripadnici romske nacionalne manjine te nedostatak sustavnih podataka o specifičnostima pojedinih regija, što onemogućava prilagodbu politika. Stoga postoji potreba za razvojem mapa mikro-regija radi identifikacije specifičnih potreba u svakoj pojedinoj regiji te prilagodbe i implementacije odgovarajuće strategije.

Također, koordiniranost tijela na državnoj i lokalnoj razini nije uvijek zadovoljavajuća, te se

nedovoljno koordiniraju postojeći mehanizmi za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu skrb. Također, ne postoje mehanizmi za poticanje samozapošljavanja prilagođeni Romima. Stoga dominantno zapošljavanje putem javnih radova, zamišljeno kao privremena mjera, ne rezultira trajnijim zapošljavanjem te predstavlja opterećenje za proračun JLP(R)S. Uz to, zbog neprilagođenog sistema informiranja romskih zajednica i/ili nedovoljne motiviranosti romskih zajednica za informacijom, slaba je informiranost pripadnika romske nacionalne manjine o raspoloživim mjerama za poticanje zapošljavanja.

Također je važno napomenuti da je sustav socijalnih prava s tri osnove – dječji doplatak, troškovi stanovanja – režijski troškovi i naknada za uzdržavanje – demotivirajući za reguliranje pitanja zapošljavanja Roma i njihovo uključivanje u formalni svijet rada te potiče rad 'na crno'.

Osobito ranjiva pozicija Romkinja, kako u većinskom društvu, tako i unutar vlastitih zajednica. Njihova obrazovna struktura je još niža od obrazovne strukture muškaraca, što je često posljedica diskriminacije Romkinja od strane same romske zajednice (prosječna dob kada stupaju u brak i rađaju prvo dijete je od 15-18 godina, čime preskaču segment razvoja i vremensku dob kada se mogu obrazovati i uključiti u radno aktivne/prelazak iz djetinjstva u roditeljstvo. U prosjeku, žene u romskim zajednicama imaju po četiri djeteta.⁶⁵ Prema evidenciji HZZ-a za 2011. godinu, od 2.265 registriranih nezaposlenih Romkinja, njih 1.669 odnosno 73,6% nema niti završenu osnovnu školu, a samo 5,2% završilo je trogodišnje, srednjoškolsko i visoko obrazovanje. U primjere dobre prakse možemo ubrojiti projekt proveden tijekom 2011 godine u okviru programa IPA „Bolja perspektiva žena Romkinja na tržištu rada“, čiji nositelj je bio Područni ured Zagreb Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a u kojemu su partneri bili CESI, Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost“ i Grad Zagreb, a suradnik na projektu BFI Austrija.

4.5. AKTIVNOSTI REGIONALNOG PARTNERSTVA

U razgovoru sa članovima Partnerstva definirali smo buduće aktivnosti:

Aktivnost 1 – Održavanje predavanja o poduzetništvu i drugim temama za pripadnike nacionalne manjine Roma

Cilj - Povećati konkurentnost Roma na tržištu rada

Radionice bi bile s naglaskom na društveno poduzetništvo i otvaranje poduzeća. Aktivnosti usmjerene na postizanje ovog cilja ciljati će na žene Romkinje kao višestruko marginaliziranu populaciju unutar romske zajednice. Dio napora usmjerit će se na podizanje zapošljivosti Romkinja, kroz radionice o aktivnom traženju posla prilagođenih ciljnoj skupini. Značajniji napori bit će usmjereni na potporu samozapošljavanju Romkinja i razvijanju obrta. U sklopu ovih radionica bili bi i samostalna izrada poslovnog plana kojeg bi nadgledali mentori.

Ovu aktivnost će provoditi Riječka razvojna agencija Porin d.o.o. zajedno sa poduzetnicima kao primjerima dobre prakse.

Aktivnost 2. - Organizirane radionice prilagođene pripadnicima romske nacionalne manjine, za stjecanje vještina aktivnog traženja posla

Cilj - Podići razinu motivacije pripadnika romske nacionalne manjine za uključivanje na tržište rada

Kako bi se postigao ovaj cilj bit će organizirane radionice prilagođene pripadnicima romske nacionalne manjine, za stjecanje vještina aktivnog traženja posla. Također će biti organizirane različite aktivnosti kojima će biti promovirane postojeće mjere za zapošljavanje i samozapošljavanje Roma, kroz uključivanje romskih udruga u sajmove poslova, posjete poslodavcima, promociju mjera zapošljavanja i slične aktivnosti.

Ovu aktivnost će provoditi Hrvatski zavod za zapošljavanje zajedno sa romskim udrugama

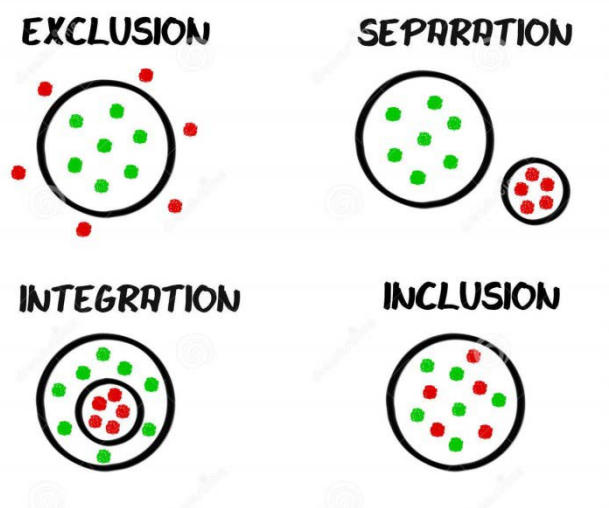
Aktivnost 3. Kreativno edukativna škola za mlade poduzetnike

Cilj – Motivacija djece u svim razredima osnovne škole za ostanak u školi i podizanje svijesti o važnosti obrazovanja

Osnovni cilj projekta je da učenici kroz kreativan i praktičan rad usvajaju znanja i vještine te razvijaju sposobnosti koje odlikuju poduzetnika kako bi jednog dana bili osposobljeni voditi uspješan posao.

Ovu aktivnost će provoditi Osnovna škola Pehlin i Riječka razvojna agencija Porin u suradnji s Gradom Rijekom.

Slika 1: ekskluzija, separacija, integracija, inkluzija manjina

Navedena slika prikazuje primjere kako se neke nacionalne manjine „integriraju“ u društvo. U mnogim slučajevima manjine su socijalno isključene iz društva, izdvojene u društvo koje postoji samo za sebe, integrirane u društvo u obliku manjih „geta“ ili u potpunosti uključene

u sve aspekte života zajednice. Grad Rijeka je primjer inkluzije svih manjina, s izuzetkom da postoji određeni dio Roma koji su integrirani u društvo, ali ne ostvaruju ili ne žele ostvarivati sve aspekte istog.

Prihvatanjem prijedloga akcijskog plana Regionalnog partnerstva, kreće se prema njegovoj provedbi što je značajan proces. Zbog toga se izrađuje plan provedbe čiji je cilj obuhvatiti sve aktivnosti koje su definirane, a podrazumijevaju slijedeće:

- što se treba učiniti,
- tko treba učiniti,
- potrebni resursi,
- kada se treba učiniti,
- razina prioriteta,
- povezani rizici.

UDRUGE

Zbog specifičnosti romske zajednice, jezika, komunikacije unutar skupine i svojevrsne zatvorenosti, potrebno je podići kapacitet romskih udruga za predstavljanje i zagovaranje. Osposobljavanje za trenere/edukatore osoba koje proizlaze iz ciljane skupine, može značajno povećati učinak Akcijskog plana i podići razinu komunikacije među udrugama Roma. Tako osposobljeni treneri/edukatori mogu stvoriti dodanu vrijednost i prema donositeljima odluka upoznavajući ih поблиže sa potrebama i realitetima ciljane skupine. Treneri/edukatori mogu povećati izmjenu informacija i dobrih praksi te pozitivno utjecati i na rad donositelja odluka i na zajednicu iz koje dolaze. Nužno je da tijela državne uprave i lokalne i regionalne samouprave osvijeste stvarne potrebe manjina u svojim područjima, kako bi mogli svoje programe i planove rada zaista prilagoditi potrebama i pravima skupine s kojom rade. Pristup zasnovan na pravima i potrebama Roma omogućio bi i bolju alokaciju resursa (materijalnih i nematerijalnih) te veći učinak donesenih odluka. Ima primjera da državna tijela samostalno utvrđuju prioritete koji ne zadovoljavaju romsku zajednicu i nedovoljno izražavaju njene potrebe. To posebice vrijedi za projekte koji se odnose na više korisnika, a Romi se jedan od segmenata u projektu: primjerice rješavanje teškoća osjetljivih skupina. U tu se skupinu po inerciji uvrštavaju Romi iako je rješavanje njihovih teškoća kompleksnije i zahtjevnije. Prioriteti se moraju utvrditi samo u dijalogu koji neizostavno uključuje predstavnike pripadnika romske nacionalne manjine. Prije početka izrade projekta, još u idejnoj fazi, nužne su konzultacije državnih tijela s predstavnicima Roma. To također treba važiti i za projekte koji se izrađuju za veću ciljanu grupu u kojoj su Romi jedan segment šireg projekta.¹¹⁹ Prilikom utvrđivanja prioriteta potrebno je osigurati harmonizaciju unutar državnih tijela, njihovu suradnju s lokalnom zajednicom te njihov zajednički stalan dijalog s predstavnicima Roma, tako da su projekti s jedne strane usuglašeni među pojedinim resorima i s lokalnom upravom i s druge strane, usuglašeni s Romima.

Revidiranje Akcijskog plana

Akcijski plan će se revidirati sukladno potrebama manjina.

U cilju sustavnog i svrhovitog praćenja provedbe ovog Akcijskog plana, izradit će se jednostavna i provediva metodologija koja će osigurati razumijevanje svrhe procesa praćenja i uključenosti svih dionika. Praćenje provedbe Akcijskog plana provodit će se putem Izvješća o provedbi te će se imenovati tim stručnjaka koji će izraditi metodologiju praćenja provedbe Akcijskog plana.

**RIJEČKA RAZVOJNA
AGENCIJA PORIN d.o.o.**
RIJEKA DEVELOPMENT
AGENCY PORIN Ltd

**Riječka razvojna agencija Porin d.o.o.
Rijeka Development agency Porin Ltd.**

Milutina Barača 19, HR-51000 Rijeka

T +385 51 634 330

F +385 51 634 340

E rraporin@porin.hr

W www.porin.hr